

Magyar helynévtípusok

A településnevek minden nyelvben többnyire személynévi eredetűek. Alakjukat tekintve azonban az egyes népek személynévi helynevei már különböznek egymástól. A szlávok például helyneveikben a személynévet valamilyen végződéssel szokták ellátni a hozzátartozás kifejezésére (pl. *Slav-in*, *Slav-ice*, *Slavk-ov*). A németben pedig a személynév általában birtokosjelzős összetételt alkot többnyire a *Dorf* szóval (pl. *Petersdorf*). De az egyes nyelveken belül is szoktak néha a helynévképzés módját illetőleg bizonyos változások bekövetkezni. A németben például régebben a hozzátartozást kifejező *-ing* képző segítségével alkottak személynévekből helyneveket, vagyis ez a helynévképzési mód teljesen a szlávokéhoz hasonló volt. A 10. század után azonban — úgy látszik — már nem alakultak ilyen módon helynevek a németeknél. A helynévképzés módját illetőleg sok esetben vidékek, illetőleg nyelvjárások szerint is megállapíthatók bizonyos jellegzetességek. A németeknél például a *-grün* és *-hau* szavakkal való névösszetételek csak középnémet nyelvjárások területén fordulnak elő. Mindezen körülményeknek a megfigyelése természetesen elsősorban is a településtörténet szempontjából hasznosítható. A magyar helyneveket ilyen szempontokból még nem vizsgálták meg. A következőkben csupán néhány idevonatkozó megfigyelésemről kívánok beszámolni, hogy ilyen módon is felhívjam a magyar névtípusok kérdésére a kutatók figyelmét. Hangsúlyozni kívánom tehát, hogy megfigyeléseim csak esetlegesek és nem rendszeres és módszeres kutatás leszűrt eredményei, teljességről pedig szó sem lehet a következőkben.

Ismeretes, hogy a régi magyarok településeket egyszerűen személynévvel neveztek meg. Bizonyára még a nomadizálás korából származik ez a névadási mód, amikor t. i. csak valakihez lehetett menni, de nem valahová. Ezért ezt a névtípust nomádosnak vagy magyarosnak nevezhetjük el. Úgy látom, hogy ilyen módon nálunk a 13. századon túl már helyeket nem neveztek el.¹ Lehetséges azonban, hogy Magyarország

¹ A sopronmegyei Alsópéterfa pl. 1229-ben még *Mereslo* néven van említve (v. ö. Stessel, Száz. 1903, 442), a szomszédos Sopronkeresztur 1245-i határleírásában pedig már *domus Petri*-t emlegetnek, a szintén szomszédos Küllőnek ugyancsak 1245-i határleírásában pedig ezt olvashatjuk: „...conterminalis quidam nomine *Petrus de villa Petri*”. (Házi I. 1, 2). Nyilvánvaló tehát, hogy a régi Mereszló az ezen oklevelekben említett Péterről kapta későbbi *Petri* és *Péterfalva* nevét. Nyugatmagyarországon ezek szerint a nomádos névadási mód a 13. század elején már kiment a divatból.

területén nem mindenütt egy időben történt ezen névadási mód elenyészése. Erre a településtörténeti szempontból különösen fontos kérdésre természetesen csak beható vizsgálatok adhatnak majd pontosabb feleletet.

Magyarország a magyar honfoglalás korában sem volt lakatlan püsztaság, így tehát őseink találtak itt már helyneveket. Ezek egy részét hangzás szerint vették át, más részüket azonban már a saját névadásuk módján, ami azt jelenti, hogy elhagyták az idegen neveknek azon elemeit, amelyeket valamely általuk is ismert (szláv) személynév járulékainak tekintettek. Ehhez természetesen az idegen neveknek bizonyos fokig való megértése is szükséges volt. Hogy pedig a régi magyarok valamennyire értették szláv szolgálknak a nyelvét, azt a magyar nyelv nagyszámú régi szláv jövevényszava ma is világosan tanúsítja; idegen szavak ugyanis csak úgy honosodhatnak meg valamely nép körében, ha egy bizonyos korban sok egyén ért, illetve beszél anyanyelvén kívül egy bizonyos más nyelvet is. Ezen értelem szerinti névátvételek következményeképpen hazánkban mindenütt találunk olyan helyneveket, amelyek teljesen megfelelnek szláv személynemeknek. De hasonló módon vettek át őseink Nyugatmagyarországon a németektől is egyes helyneveket. Így tehát teljesen elhibázott egyes nyelvészeinknek az a tanítása, hogy a szláv személynemekkel megegyező helyneveink kivétel nélkül szláv személynemeket viselő magyaroktól származnának. Akadhatnak természetesen ilyen eredetű helyneveink is, de az idetartozó helyneveink többsége bizonyára szláv helynevek értelem szerinti átvételéből származott. Ha ez nem így volna, akkor érthetetlen volna, hogy hol laktak azok a szlávok, akiktől a magyarok jövevényszavakat és vízneveket vettek át; azt ugyanis már senkisémmel tagadhatja, hogy vízneveink nagy részét a szlávoktól vettük át.

Hivatkoztam egy alkalommal már arra, hogy ilyen módon vagyis értelmileg a németek is vettek át csehektől helyneveket és viszont (Sz. Füzet. 1, 258): valamely cseh *Petrov*-ból például a németben *Petersdorf* lett, német *Petersdorf*-ból pedig a csehben *Petrov*. De hasonlóan a németek a legrégibb időkben Nyugatmagyarországon is vettek át helyneveket a magyarból; így felel meg például a magyar *Káta* helynévnek a németben *Gatendorf*, a régi magyar *Bárán*-nak *Warasdorf* stb. De hasonló viszony állapítható meg a régi Szerémség magyar és szláv helynevei között is, azzal a különbséggel azonban, hogy ekkor a magyarban már a később tárgyalandó *-falva* típusú helynevek voltak divatban: egy 1337-i valkómegyei *Iwanfalva* nevű

falu 1427-ben már *Iwanowcz* alakban szerepel (Csánki 2, 319), az 1298-i *Mihaly* 1453-ban *Mihalyocz* (Csánki 2, 333) alakban, az 1433-i *Markusfalwa* nevű helynek ma *Markusica* felel meg (Csánki 2, 332), *Kozafolua* 1337, *Koza*, *Kaza* 1417 stb. ~ *Kozynch* 1481, 1491; az 1395-i *Nenasfalua*-t 1477-ben már *Nenasewcz* alakban említik, az 1337-i *Pelhanfalua* 1491-ben már *Pe-hanowcz* (Csánki 2, 337, 341) stb.

A régi magyarok a szláv helyneveket azonban — úgy látszik — nemcsak hangzás és értelem szerint vették át, hanem a szlávok névadási módját utánozták is. Így keletkeztek a magyar -i végződésű helynevek (pl. *Tamási*, *Pályi* stb.), amelyek teljesen megfelelnek a szláv -*ov*, -*in* végződésű neveknek. Ezen megfelelés különösen akkor szembetűnő, ha tekintetbe vesszük, hogy a valamihez tartozást jelentő -i végződés a magyarban a szláv -*ov* végződéshez hasonlóan a köznévi eredetű helyneveinknél is szerepel. Pl. m. *Csehi* (Szerém m.) mint kisorosz *Čechov*, *Cseri* (Somogy m.) mint horvát *Cerovo*, *Sári* (Bodrog m.) mint tót *Kalava*, *Kalovice* (*kal* „sár“), *Berki* (Somogy m.) mint kisorosz *L'isov* (*l'is* „erdő“), *Árki* (Szerém m.) mint kisorosz *Jarkov*, *Magasi* (Somogy m.) mint cseh *Vysokov* (*vyso* „magas“), *Kovácsi* (Veszprém m.) mint horvát *Kovačec* stb.

Az -i végződésű helynevek Erdély kivételével az egész országban el vannak terjedve; egyik vidéken kevesebb van belőlük, a másik vidéken több. Bizonyos azonban, hogy sok közöttük az analógikus név is, amelyek t. i. eredetileg nem voltak -i végződésűek, hanem azt csak más helynevek mintájára vették fel az idők folyamán.²

Az ősi faluk határain belül létesült újabb településeket a magyarban különféleképpen nevezték el. Legáltalánosabban az új telepet a *kis* néha *új* jelzővel különböztették meg a *nagynak* mondott régi falutól. És bizonyára az új település megnevezésére szolgált a *kül(ső)* jelző is, amely esetben a régi telepet a *bel(ső)* jelző illette. Sok esetben pedig az új település neve egyszerűen *Újfalu*, *Kisfalu(d)*, vagy pedig néha *Újudvar*, *Újlak*, ha t. i. az új telep eredetileg valami magános major volt. Alapított faluk elnevezéseként néha előfordul az *Újnép* név is. — Nagyon elterjedt az *alsó* és *felső* jelzővel való megkülönböztetés is, amely esetben azonban a név már nem árulja

² Pl. Veszprém megyében: *Nemet* 1233 ~ *Nemty* 1319; *Sondur* 1109, *Sandor* 1396 ~ *Sandory* 1478; *Zakach* 1332 ~ *Zakachy* 1372; *Mestur* 1371 ~ *Mestery* 1501; *Gureger* 1398 ~ *Gergyely* 1488; *Ech* 1278 ~ *Ichy* 1378.

el, hogy a két falu közül melyik az újabb település. Ezenkívül előfordult az is, hogy az új falu annak a határrésznek a nevét örökölte, amelyen létesült.

Az új település magja sok esetben valami magános épület, illetve major volt. Ilyenkor az új települést gyakran az újonnan létesült épület, illetve major tulajdonosáról, vagy talán helyesebben lakójáról szokták elnevezni: *Péterháza*, *Simon-tornya*, *Pállaka*,³ *Gergelyülése*. Valószínűleg magános major volt a magja azon községeknek is, amelyek nevében valamely személynév van összetéve a *-földe*, *-telke* szavakkal.

Új telepek megnevezésére szolgáltak a *-falva* összetételű helynevek is, amint ez a Csánki nyomán alant közölt példák-ból világosan kitűnik.⁴ Azt lehetne hinni, hogy a *-falva* összetételű név mindig több házból álló, nagyobb telepet jelentett, vagyis alapított faluk megnevezésére szolgált. Az alant közölt példák azonban azt tanúsítják, hogy a *-falva* összetételű név eredetileg sok esetben csak magános majort jelentett, amely csak idővel fejlődött igazi faluvá; a *-falva* ugyanis többször csak mint a *-háza*, *-ülése*, *-laka* szinonimája szerepel.⁵ Továbbá feltűnhetik, hogy egy bizonyos korban régebbi falukat is új birtokosuknak vagy telepítőjüknek a nevérlől kezdték bizonyos vidékeken a *-falva* szóval kapcsolatban emlegetni, és talán nem teljesen véletlen az sem, hogy ezek között — mint a *-falva* típusú nevek között egyáltalán — mindenütt aránylag sok a német eredetű személynév.⁶

³ Nyugatmagyarországon a német *-hof*-nak helynevekben rendszeren *-lak* felel meg.

⁴ Z al á b ó l: *Erdewhath* al. nom. *Iuankafalua* 1417; *Karachfalua* al. nom. *Kyskolus* 1363; *Karkaalya* 1329, *Mahonfalua* 1343, *Malkonfalua* seu *Kerekaalya* 1389; *Wyfalu* aliter *Felzerfalw* vel *Altalfalwa* sive *Davidfalua* 1441; *Vsa et alia Vsa* al. nom. *Czeberyenfalua* 1458; — V a s m e g y é b b ó l: *Isaakfalua* al. nom. *Kys Bokod* 1516; *Kysfolu* 1328, *Petherfalwa* al. nom. *Kisfalw* 1486; *Sar* 1236 stb., *Olsaar* 1292, *Myhalfolua* al. nom. *Saar* 1353, *Sar* al. nom. *Marcellfolua* 1365, *Saar* al. nom. *Seufalua* 1379, *Bedefolua* al. nom. *Saar* 1387; *Andrasfalua* al. nom. *Sarmellek* 1418; — S o p r o n m e g y é b b ó l: *Bozth* 1281 stb.; *Felsewbazth*, *Alsowbazth* 1418, *Abulganbazthya* 1429, *Abolganfaluabzath* 1438, predia *Pethewhaza* et *Goganfalua* intra metas possessionis *Bazth* 1464 (ma *Dasztilfalu*, *Gógánfa* és *Petőháza*) stb.

⁵ S o m o g y b ó l: *Bicolaka* 1375, *Byczofalwa* 1478; — Z a l á b ó l: *Chenehaza* 1455 stb. és *Chenefalua* 1416, 1427; *Donathfalwa* 1463, 1513, *Donathhaza* 1464, 1479; *Karamach* 1275, *Kis Karmacz* al. nom. *Mihalfolwa* 1340, *Myhalhaza* al. nom. *Kyskarmach* 1474; predium *Stephani filii Zombath* 1381, *Zombathaza* 1389 stb. és ma *Szombatfa* < *Szombatfalva*, — S o p r o n b ó l: Terra *Vodos* 1227, terra *Vodos*, villa *Vodosfolua* 1280, *Vadasylese* 1409 stb.

⁶ P l. Z a l á b a n: *Boxafalwa* al. nom. *Hegentfelde* 1405; *Herbarthfalwa* al. nom. *Zenth Iwan* 1407, 1415; *Hermanfalwa* al. nom. *Leurentze-*

Amely vidékeken a *-falva* végződésű helynevek divatba jöttek, ott sok esetben a régi magyaros típusú helyneveket is összeszerkesztették a *-falva* szóalakkal, bár ez az új típusú név nem minden esetben maradt meg.⁷ Hasonló jelenség a templomok védőszentjeire vonatkozó falunevek megváltozása is; a *-falva*-típusú falunevek elterjedési területén ugyanis az ilyen neveket is gyakran ellátták utólagosan a *-falva* végződéssel.⁸ Érdekes azonban, hogy az analógikus névváltoztatások ezen csoportjában sem tudott mindig győzedelmeskedni az új névalak.

Amely vidéken divatba jöttek a *-falva* típusú helynevek, ott nemcsak a templomcímeken alapuló helyneveket szerkesztették össze a *-falva* szóval, aminek még bizonyos értelme volt, hanem ezt a végződést több esetben analógikusan a köznévi eredetű helynevek is felvették,⁹ ami már tulajdonkép semmi

benedekfelde 1366; *Kalozfalua* al. nom. *Ilwagh* 1426; *Ollar* 1236, *Allar* 1334, *Ollar* al. nom. *Olivanchfalua* 1414, *Ollar* alio vocabulo *Olywanthfalua* 1438; villa *Sancti Ladislai* 1338, *Kebelezenthlazlo* 1391, *Othmarfalwa* 1425, *Othmarfalwa* al. nom. *Kebelezenthlazlo* 1437; — Veszprém-ben: *Aika* 1228 stb., *Felseuayka* 1383, *Bandfalwa* in *Ayka* habita 1439, *Alsowayka* al. nom. *Bánfalwa* 1475; *Kebarthaza* al. nom. *Kebarthfaluzalok* 1435, *Gebarthfalwazalok* al. nom. *Gebarthhaza* 1437; — Somogyban: *Zerdahel* 1335 stb., *Peturfolva* 1346, *Petherfalwa* 1452, *Zerdahel* al. nom. *Petherfalwa* 1489 stb.

⁷ Pl. Somogyban: *Kozma* 1395 stb., *Kozmafalwa* 1408 (ma *Kozma-pusztá*); *Luca* 1234/70, *Lucafalwa* 1395 (ma *Lukafalu*); *Marthon* 1477, *Mari(h)onfalwa* 1488, 1536 (ma *Márton pusztá*); terra *Pongrach* 1406 stb., *Pongrachfalwa* 1399; *Durche* 1234/70, *Derche* 1314 stb., *Dercze-falua* 1452; *Symon* 1352, 1395, *Symonfalua* 1408 stb.; — Vasban: *Karachon* 1221, *Karachonfolua* 1369 (ma: *Kardcsfa*), *Jak* 1278 stb., *Dyakfalua* 1436, *Gyakfalwa* 1478 (ma: *Jákfa*); *Ledesfolua* 1352/55, *Lewdes* 1434 (ma: *Lődös*); — Zalában: *Lyak* 1341, *Lyakfolua* 1360 stb.; — Veszprém-ben: *Peturd* 1357, *Petherd* 1474 stb., *Peterfalva* 1362 (ma: *Péterd*); — Tolnában: *Tyryek* 1397, *Teryek* 1427, 1430, *Teryekfalva* 1446 stb.

⁸ Pl. Vas megyében: *Ozun* 1284, *Oschun* 1286, *Ozzun* 1342, *Azonfolwa* 1392 stb. (ma: *Asszonyfa*); *Scenthyuan* 1342, *Zenthyuan* 1388 —95, *Zenth Iwanfalua* 1447, 1458 (ma: *Szt.-Ivánfa*); *Zenthmarthonfolua* 1422, *Zenthmarthon* (ma: *Hegyhátszentmarton*); *Eccl. S. Petri* 1221, *Zenth Pethwr* 1297, *Zempeturfalua* 1369 stb. (ma: *Szentpéterfa*); — Somogyban: *Bodugazuntfalwa* 1323, *Bodughazum* 1344 stb.; *Zenthluka* 1346, *Zenthlukachfalwa* 1425 (ma: *Szent-Luka pusztá*); *Zenthpeter* 1381 stb., *Zenthpeterfalwa* 1501 (ma: *Pogányszentpéter*); — Zalában: *Zenthberech* 1354, *Zent(h)berecz(z)kfalwa* 1430, 1466; *Zenthanth* 1373, *Zenthanthalfalwa* 1464, 1485 (ma: *Szentantalfa*); *Zenchiacab* 1378, *Zenthjakapfalwa* 1381 stb. (ma: *Szentjakabfa*) stb.

⁹ Ilyenek Vas megyében: poss. *Hegy* 1357, *Heghtfalwa* 1475; *Hygfa* 1337, *Hyfolua* 1357, ma: *Hegyfalva*; *Patafalva* < *Patakfalva* (v. ö. NNY. 6,103); Somogyban: *Dyos* 1453 stb., *Dyosfalua* 1403, *Aldyusfalva* 1360/62; poss. *Harumfa* 1377, poss. *Harumfalwa* 1473 *Harumfalua* 1536; *Somogfalua* 1413 stb.

értelmet nem adott. Valamely névtípusnak analógikus kiterjeszkedésére más nyelvekben is van példa.¹⁰

A *-falva* típusú helynevek az Alföldön, Északdunántúl és általában a Duna mellékén alig vannak képviselve, ellenben annál több ilyen típusú név van a Felvidéken, Nyugatmagyarországon, Déldunántúl, a Szerémségben, a Bánátban és Erdélyben, vagyis az ősi magyar települési terület szegélyein. Úgyis mondhatjuk, hogy többnyire azokon a területeken, ahol a középkorban jelentősebb német települések is voltak. Nyugatmagyarországra, a Felvidékre és Erdélyre nézve ez nem kétséges. Meg kell azonban jegyezni, hogy a középkorban hazánkban német települések olyan vidékeken is voltak, ahol az egykori német telepéseknek ma már nyomuk sincs, illetve emléküik csak a helynevekben maradt meg. Vas megye magyar részében, Zalában, Somogyban például egyenként is több német telepésekre utaló helynév van (*Német, Németi* stb.), mint az Alföld összes megyéiben együttvéve. De német személynév is elég gyakran megőrződött itt a helynevek sorában; néha pedig valamely falunak a magyartól eltérő német elnevezése is előbukkan valamely oklevélben, olyan vidéken, ahol német telepéseket nem is várnánk. Így például Veszprém közelében 1392-ben: terra *Fynthafwilde* al. nom. *Perzendorf* inter villas Wrszabadi et civitatem Wesprimiensem (Csánki 3, 2311). A Kraszna-Szamosvidék árpádkori, régi német telepeseiről pedig egy németnyelvű értekezésében már régebben megemlékeztem (DUHbl. 1, 186).

Mivel tehát *-falva* típusú helynevek elsősorban is olyan vidékeken vannak vagy voltak, ahol a középkorban német te-

¹⁰ A németeknél például az ősi *-ing(en)* végződésű helynevek elterjedési területén azok a nevek, amelyeknek a végződése az ejtésben valamennyire hasonlít az *-ing* végződéshez, nagyon sok esetben *-ing* végződésűvé lettek (v. ö. Ernst Schwarz, Die Ortsnamen der Sudetenländer als Geschichtsquelle, 165). Ezt az analógikus névtípust a Nyugatmagyarországon megtelepedett németek nálunk is meghonosították; így lett például a **Schildaren* (~ m. *Csatár*) helynévből *Schilding* vagy a szláv-magyar *Szlounuk*-ból *Schlaining* stb. Egy másik idevágó példa: A német nyelvterület bizonyos részein egy bizonyos korban divatba jött a *-dorf*-al képzett névösszetételek második tagját elhagyni, aminek következtében a személynév gen.-i alakja vált helynévvé. Ez a gen.-i végződés azután analógikusan a köznévi eredetű helynevekre is áttért (v. ö. Schwarz, i. m. 171–180). Erre is van példa a nyugatmagyarországi német helynevek sorában: Fertőboz mai német neve például *Holling* (a *Holler, Holunder* „bodza” szóval összefüggő analógikus *-ing* végződésű név), de ez a név *Hols* alakban is előkerül a Házi-féle oklevéltárban, és ilyen analógikus név lehet itt a n. *Wiesh* név is (< m. *Bükk*). Ezek a német *-s* végződésű, analógikus nevek keletkezésüket illetőleg tulajdonképp teljesen megfelelnek a magyar analógikus *-falva* típusú neveknek.

lepeseknek a jelenléte kimutatható, ennek a németes jellegű helynévtípusnak a meghonosodását a német telepésekkel hozhatjuk kapcsolatba. Ez természetesen a legkevésbé sem jelentheti azt, hogy minden *-falva* típusú nevet viselő település eredeti lakói németek lettek volna, hisz ez a névtípus — amint láttuk — analógikusan még a természeti néven alapuló helynevekre is áterjedt. Mikor ugyanis meghonosodott már nálunk, minden alapított falut *-falva* típusú névvel jelöltek meg. Így nevezték el például a zarándmegyei betelepült oláhok faluit is; itt azonban többször az is előfordult, hogy a *-falva* szót később tévesen az oláh helynévvégződéshez akasztották hozzá.¹¹

Idegen névtípusnak a magyarban való meghonosodására még egy példát említhetünk. Középnémet telepések révén a Felvidéken is keletkeztek olyan német helynevek, amelyek a *hau, häu* „irtás“ szóval vannak összetéve; ezen nevek azután a magyarba is átkerültek *-vágása* összetételben. Pl. Zemplénben: *Kolbenhaw* 1408, *Kolbawagasa* 1454.¹² Azután ilyen módon a magyarok is elneveztek a Felvidéken irtásokon létesült településeket.¹³ A tótok ezen névadási módot nem vették át, hanem a névben előforduló szm.-t látták el szláv helynévi végződéssel; pl. az említett *Kolbavágása* tót neve *Kolbovcí*.

Ez utóbbi analógia figyelembevételével a *-falva* típusú nevek a következő módon honosodhattak és terjedhettek el nálunk. A német telepések az alapított falujukat úgy nevezték el, hogy az alapítást intézőnek, vagy esetleg a birtokosnak a nevét birtokosjelzős szerkezettel összekapcsolták a *Dorf* szóval. Az így keletkezett nevek azután a *-vágása* típusú felvidéki nevekhez hasonlóan átkerültek a magyarba is, ahol első sorban is az alapított csoportos települések megnevezésére szolgáltak, de azután ez a névadási mód analógikusan áterjedt a régi típusú nevek egy részére is. A *-falva* típusú nevek meghonosodását bizonyára megkönnyítette az a körülmény, hogy az állandó letelepüléssel és a magánbirtok kialakulásával a magyarban is keletkeztek birtokosjelzős összetételű helynevek (*-ülése, -háza, föld, -telke*), amelyek azonban a *-falva* típusú nevekkal ellentétben az egész országban el van-

¹¹ Pl. *Bokorfalwa* 1439, 1441, 1445, *Bukoresthafalva* 1464, *Bukuresth* 1525; *Boglezth* 1441, 1445, *Bogyelestefalva* 1464, *Boglesth* 1526; *Bayla, Baylafalwa* 1441, 1445, *Baylesthafalwa* 1464 (v. ö. Csánki I. 726/727) stb.

¹² Innen származhatott a *Kolbenheyer* család.

¹³ Pl. Sárosban van *Györkvágása* (Csánki I. 295), Tornában *Kovácsvágása* (Csánki I. 239), Gömörben *Komoróvágása* (Csánki I. 139) stb.

nak terjedve, de eredetileg mindig magános és nem csoportos település megnevezésére szolgáltak. Kétségtelen, hogy a *-falva* típusú nevek a magyarban már abban a korban honosodtak meg, amikor a helynévként is szereplő régi magyar személynévek személynévként már nem voltak használatosak, mert különben valószínűleg a régi helynevek jó része is felvette volna a *-falva* szót, ami azonban nem következett be. Legrégibb személynelveink pedig a *-falva* szóval csak nagyon ritkán és akkor is csak analógikusan alkotnak névösszetételt.

Moór Elemér.

(*Deutscher Auszug*) — Ung. Ortsnamentypen. In den ältesten Zeiten wurden im Ung. die Siedlungen einfach mit einem PN bezeichnet. Später wurde der PN nach Analogie slaw. ON mit der Endung *-i* versehen, die ganz dem slaw. *-ov* entspricht (Verbreitungsgebiet; ganz Ungarn ohne Siebenbürgen.) Seit dem 13. Jh. sind dann auch die den d. Ortsbenennungen entsprechenden Namenkomposita auf *-falva* „sein Dorf“ in Mode gekommen, in jenen Gebieten nämlich, wo im Mittelalter auch Deutsche in grösseren Massen angesiedelt wurden. Deutschen Siedlern ist auch die Verbreitung der Namen auf *-vágása* in Oberungarn zuzuschreiben, welche Namengenau den d. *-häu*-Namen entsprechen.

Mégegyszer marokverő szavunk tárgyi jelentéséről

Ügylátszik *marokverő* szavunk tárgyi jelentésének magyarázatával sehogyan sem tudunk dülőre jutni. Tárgyi adatok alapján felépített magyarázatomat (NNy. 1935:241–243.) Kovács Gyula próbálja cáfolni (NNy. 1936:60–62.) s arra az eredményre jut, hogy a *marokverő* szóban régi 'csavar, teker' jelentésű *ver* igénk lappang: „Mivel pedig a kévékhez is sodortak a bekötés előtt köteleket, könnyen gondolhatunk arra, hogy a kéve bekötésénél is *verték* a kötelet“. A kévével dolgozó munkást pedig azért hívják *marokverőnek* és nem *kötélverőnek*, mert „a kéve bekötésénél a kötelet ismét meg kell csavarni, hogy *szét ne eresszén*. A munkának ezzel a mozzanatával vívódott át a *kötélverő* szó a *marokverés*-re és a bekötést mondták azután *marokverésnek*“.

Népi mezőgazdálkodásunk munkamenetét figyelemmel kísérve ez a magyarázat több szempontból sebezhető. Nincs arra adatunk, hogy aratásnál a kötéلكészítést *kötélverésnek* neveznék. A szabolesmegyei Ramocsaházán a kötéلكészítés műszava: *kötélvetés*.¹ Ugyanez a Rétközben is.² Orosházán a *kötélverés*

¹ Nyárády M.: Az őszi rozs termelése Ramocsaházán, Népr. Ért. XXII. 1936:86. — A kazal lekötésére szolgáló szalmakötelet sem verik, hanem tekerik. (Uo. 92.)

² Kiss L.: Földmívelés a Rétközön, Debrecen, 1921. 21. old.